
Saknr: 2020/1420-1
Saksbehandlar: Hans-Christian Engum

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Planutvalet		30.01.2020

Regional planstrategi 2020-2024 - Forslag til overordna mål

Forslag til vedtak

1. Planutvalet sluttar seg til dei tre overordna måla for Regional planstrategi 2020-2024:
 - Mål 1 Klima og miljø som premis for samfunnsutvikling
 - Mål 2 Lokalsamfunn som ramme for gode kvardagsliv
 - Mål 3 Like mogelegheiter til å delta i verdiskaping
2. Planutvalet meiner dei tilrådde strategiane er gode utgangspunkt for vidare prosess internt og eksternt.

Samandrag

Regional planstrategi skal vere ein overordna utviklingsplan for Vestland fylke og gi retning for satsingar for alle forvaltningsnivå og føringar for regionalt planarbeid i perioden.

Rapporten *Vestland - utfordringar for fylket og regionane* er lagt til grunn for arbeidet saman med rapporten *Folkehelseoversikt for Vestland 2019-2020*. Basert på desse rapportane og ein intern prosess om korleis ein skal implementere berekraftsmåla i fylkeskommunen sitt arbeid, legg fylkesrådmannen no fram forslag til overordna mål for regional planstrategi 2020-2024. Vidare vert det presentert ein skisse til medverknadsprosess.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Paal Fosdal
fylkesdirektør

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor ingen handskriven underskrift

Bakgrunn for saka

Fylkesutvalet i Vestland fylkeskommune vedtok oppstart av prosessen med regional planstrategi 2020-2024 i sitt møte 3. desember 2019. Utvalet fatta følgjande vedtak:

1. Fylkesutvalet startar arbeidet med regional planstrategi for Vestland 2020-2024 med sikte på vedtak i fylkestinget i september 2020. Arbeidet byggjer på rapporten: Vestland - Utfordringar for fylket og for regionane, og Vestland folkehelseoversikt 2019-2023.
2. Planutvalet leiar prosessen og drøftar vegval under vegs, og samrår seg med KS for Vestland og fylkesmannen i Vestland etter behov.
3. Fylkesutvalet vil leggja til rette for medverknad frå eksterne organ både før vedtak av høyringsforslag og i høyringsperioden mai-juni.
4. FN sine 17 berekraftsmål for 2030 skal leggjast til grunn for planstrategien.
5. Fylkesutvalet fastset at formell oppstart av regionalt planarbeid i Vestland, utanom regional transportplan, skal avvente vedtak av ny planstrategi. Felles handlingsprogram for planar som har same tema kan likevel utformast straks.
6. Arbeidet med ein felles regional transportplan startar opp parallelt med planstrategien. Det vert lagt til grunn at planstrategien vert vedteken før ny regional transportplan slik at føringar i planstrategien vert lagt til grunn for planen.

Vedtakskompetanse

I følgje *Reglement for folkevalde organ og delegering* skal planutvalet gje retningsgjevande og strategiske føringar til pågåande planprosessar.

Vurderingar og verknader

Økonomi: Regional planstrategi skal fastsette overordna mål som også må leggjast til grunn for framtidige budsjett og økonomiplanar.

Klima: Klimautfordringane er peikt på som ei sentral utfordring i kunnskapsgrunnlaget til regional planstrategi.

Folkehelse: Det er utarbeidd ei folkehelseoversikt som grunnlag for regional planstrategi.

Regional planstrategi: I følgje plan og bygningslova skal Fylkestinget vedta ny regional planstrategi i løpet av eit år etter konstituering av nytt fylkesting. Denne saka tilrår overordna mål for regional planstrategi 2020-2024.

Saksutgreiing

Kunnskapsgrunnlag

Arbeidet med førebuing av kunnskapsgrunnlag for regional planstrategi 2020-2024 starta i førre fylkestingsperiode og har resultert to rapportar:

«Vestland - Folkehelseoversikt 2019-2023» løftar fram følgjande punkt som hovudutfordringar for Vestland:

Demografi. Delar av Vestland er prega av fråflytting og ei aldrande befolkning. Fleire område av fylket har utfordringar knytt til å rekruttere nok og riktig arbeidskraft. Kollektivtilbodet er dårleg i delar av fylket, noko som gir mindre deltaking i samfunnslivet for fleire grupper av befolkninga. Det er venta færre unge. Trivsel, utdanningsmoglegheiter, arbeidsplassar og gode nærmiljø har gjennomgåande vore trekt fram som viktig for regionane i Vestland.

Økonomisk ulikskap. Dei økonomiske skilnadene aukar i Vestland med ei særskilt auke i unge under 18 år som veks opp i hushald med vedvarande låg inntekt. Konsekvensane av dette er mange på sikt. Utsikter til god helse for den enkelte, deltaking i samfunnet - både for den enkelte og for den demokratiske utviklinga av samfunnet er område som blir råka av auka sosial ulikskap.

Klimaforandringar. Trugsel om ras og trong for klimatilpassing grip inn i folk si oppleving av tryggleik, men også i samfunnsplanlegginga - folk må bu nærare kvarandre og ha kortare reisevegar. Slike tiltak grip inn i og påverkar punkt 1 og 2.

Rapporten «Vestland - Utfordringar for fylket og regionane» peiker ut 10 hovudutfordringar for Vestland:

7

1. Klimaomstilling
2. Balansert areal- og naturressursbruk
3. Gode transportsamband og smart mobilitet
4. Grøn konkurransekraft
5. Digitalisering av samfunnet
6. Relevant kompetanse og kunnskap
7. Attraktive stader og gode nærmiljø
8. Eit fornyande, profesjonelt og frivillig kulturliv
9. Eit likeverdige samfunn
10. Ungdom - trivsel og tilhøyre

Visjon og overordna mål

I det første ordinære fylkestinget for Vestland i desember 2019, vart det vedteke og formulert Vestland fylkeskommune sitt samfunnsoppdrag, visjon og verdiar som vist i figuren under.

Visjonen «Nyskapande og berekraftig» stakar ut den langsiktige kursen og bør ligge fast over lang tid og fleire valperiodar. Visjonen bør, slik fylkesrådmannen vurderer det, også bli lagt til grunn for regional planstrategi. Den primære rolla for planstrategien blir dermed å sette meir konkret kurs og retning gjennom å prioritere innsatsområde som skal bli fokusert i valperioden. Fylkesrådmannen rår til at ein i det vidare arbeidet legg til grunn følgjande struktur og målhierarki:

- ✓ Visjon
- ✓ Hovudmål
- ✓ Strategiar og innsatsområde

Implementering av FN sine berekraftsmål

FNs berekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, nedkjempe ulikskap og stoppe klimaendringane innan 2030. Det er utarbeidd 17 mål med 169 delmål. Dei siste 30 åra har det i aukande grad blitt tydeleg at berekraftmåla påverkar kvarandre gjensidig. Det finst mange døme på at høg måloppnåing innanfor ein av dimensjonane, kan ha utilsikta negative konsekvensar for andre dimensjonar. Motsett finst det andre døme på utløysing av sterke synergieffektar av å sjå måla i samanheng. Dette syner behovet for å fokusere og oppnå alle berekraftmåla.

Vi lukkast med implementering av berekraftsmåla gjennom langsiktig, heilskapleg, og systematisk innsats på tvers av sektorar og forvaltningsnivå. Regional planstrategi er det viktigaste strategiske verkemiddel for å stake ut ein felles kurs og inkludere, inspirere og mobilisere heile Vestlandssamfunnet til å nå FN's berekraftsmål

Denne heilskaplege satsinga på berekraftig samfunnsutvikling, fell godt saman med regionreforma og styrkinga av fylkeskommunen sitt oppdrag som samfunnsutviklar. Berekraftsmåla skapar ei overbygning som kan bidra til meir samarbeid på tvers, samordna oppgåveløysing, samordning av

sektorar og prioriteringar. Berekraftmåla gjer i tillegg ei auka mogelegheit til å sjå verkemiddelbruken i samanheng på tvers av sektorar og forvaltningsnivå.

FN sine berekraftsmål har størst potensiale for å styrke Vestland si utviklingskraft dersom arbeidet blir sett i verk som ei systematisk, integrert og langsiktig satsing. I tråd med visjonen som er vedteke for Vestland fylkeskommune bør berekraftmåla bli lagt til grunn for den langsiktige utviklinga av fylket. I det *langsiktige perspektivet* må alle berekraftmåla bli oppnådd, men ein må likevel i det *kortsiktige perspektivet* prioritere innsatsen der det er størst behov.

Mange legg til grunn at FN sine 17 berekraftsmål representerer ein tyngdeforskyving, og dermed eit uttrykk for ein revurdering av det tradisjonelle balanseringsprinsippet i berekraftig utvikling. Modellen frå Stockholm resilience centre (figur 1), indikerer at nokre berekraftsmål er å rekne som fundamentale framfor andre. Vårt livsgrunnlag og eksistens er avhengig av at vi når klimamåla og at biodiversiteten vert tatt i vare, samtidig som sosial berekraft er ei føresetnad for økonomisk berekraft. Det er i tillegg eit viktig prinsipp i berekraftmåla at ingen skal bli utelatne, og at dei mest sårbare gruppene i samfunnet bør bli prioritert. Dette kan peike i retning av eit spesielt fokus på klima og miljø og dei mest sårbare gruppene i samfunnet, mellom anna å unngå uheldige sosiale konsekvensar av ein offensiv klima- og miljøpolitikk.

Figur 1. Berekraftmodell der den økonomiske dimensjonen vert sett på som ein integrert del av den sosiale/samfunnsmessige dimensjonen og begge igjen er integrert i naturgrunnlag/ biosfæren. (Stockholm Resilience centre)

Berekraftsmål nr. 11: Berekraftige byer og samfunn vert av FN trekt fram som eit område der regionale og lokale myndigheiter særleg kan påverke. Vekst knytt til byer og tettstader set preg på samfunnsutviklinga både globalt og lokalt. I dette ligg det eit høgt potensiale for brei måloppnåing på tvers av alle berekraftsmål, gjennom samarbeid mellom innbyggjarar, næringsliv og offentlege institusjonar. Dette gjer by- og tettstadutvikling ein sentral posisjon i berekraftarbeidet, og bør difor ha høg prioritet.

Intern medverknadsprosess i Vestland fylkeskommune

Det har blitt gjennomført ein intern medverknadsprosess i Vestland fylkeskommune med fokus på kva berekraftsmål ein har størst påverknad på versus utfordringane i Vestland. Arbeidet viste at det finst verkemiddel knytt til alle hovudmål, og dei aller fleste 169 delmåla. Spørsmålet er i kor stor grad vi faktisk nyttar dei verkemidla vi har målretta og effektivt.

Vi kan trekke ut nokre konklusjonar frå arbeidet: Det var semje om at mål knytt til klima og miljø bør prioriterast. Samstundes var det ei klar konklusjon at mål knytt til den sosiale dimensjonen av berekraft bør løftast fram, jamfør FN si visjon om at ingen skal utelatast. Kunnskapsgrunnlaget til planstrategien viser at vi har aukande sosial ulikskap og at det er ujamnt fordelt. Dette har store og langvarige negative konsekvensar for samfunnsutviklinga knytt til mange berekraftsmål. Brei deltaking i verdiskaping bør difor ha høg prioritet dei neste fire åra. Den tredje tydelege konklusjonen var at dersom ein fokuserer samfunnsutviklingsarbeidet inn mot å skape berekraftige byar, tettstader og lokalsamfunn, berekraftsmål 11, er det ei svært effektiv, samlande og heilskapleg tilnærming til alle utfordringane i Vestland, som samstundes fangar opp alle dei tre dimensjonane i berekraft.

Konklusjon til drøfting i planutvalet

Fylkesrådmannen rår til at heile spekteret av berekraftsmål vert lagt til grunn for fylkeskommunen sitt langsiktige arbeid, og at det i planstrategiperioden vert utvikla indikatorar for å følgje med på utviklinga. Basert på kunnskapsgrunnlag, prosess og drøftinga over, foreslår fylkesrådmannen følgjande overordna mål for Regional planstrategi 2020-2024. Fylkesrådmannen rår til at planutvalet fastset overordna mål på det noverande tidspunkt, men at strategiane som vert føreslått er meir å rekne som utgangspunkt for vidare medverknadsprosess. Dette inneber at desse kan bli endra til neste møte, det kan og bli utvikla fleire strategiar om det viser seg hensiktsmessig.

Forslag til overordna mål for perioden 2020-2024

Mål 1 Klima og miljø som premis for samfunnsutviklinga

Klima og miljø grip inn i fleire av utfordringane som er identifiserte for Vestland i utfordringsdokumentet. Dette gjeld spesielt utfordringane knytt til å klimaomstille vestlandssamfunnet, ved å redusere klimagassutslepp samstundes som vi òg tilpassar oss eit klima i endring. Det gjeld og utfordringar knytt til ein balansert areal- og naturressursbruk, som bidreg til eit klimavenleg utbyggingsmønster, sikrar verneverdiar og syter for ei langsiktig forvaltning av naturressursane.

For å følgje opp denne målsettinga bør vi i Vestland jobbe med to strategiske retningar. For det første bør vi jobbe for ei heilskapleg klimaomstilling på tvers av sektorar. Og for det andre må vi utøve ein balansert natur- og ressursbruk for å ta i vare naturressursane og viktige verdiar knytt til naturmangfald, matjord og kulturminne. Strategiane stettar opp om berekraftsmål 13 som handlar om å stoppe klimaendringane. Andre relevante mål er 14 og 15 som handlar om Liv under vann og Liv på land.

Strategiar:

- 1.1. Klimaomstilling i og på tvers av alle sektorar
- 1.2. Ta i vare natur- og kulturverdiar gjennom balansert areal- og naturressursbruk

Mål 2 Lokalsamfunn som ramme for gode kvardagsliv

Sentraliseringa er venta å auke fram mot 2040. Samstundes er delar av Vestland prega av fråflytting og ein aldrande befolkning. Dette kan gi mangel på arbeidskraft og kompetanse og svak nyetablering og verdiskaping. Det kan og gi manglande deltaking i samfunnslivet, ujamn tilgang til tilbod og tenester og aukande einsemd i befolkninga. Fysisk planlegging kan bidra til å møte desse utfordringane i Vestland.

Gjennom å fastsetje ein senterstruktur for framtidig vekst skaper ein føreseielege rammer for lokalisering og investering. Det bidreg til å redusere transportbehovet og sikre ei balansert vekst i heile fylket. Sentera skal fremje livskvalitet, robust næringsliv og miljøvenleg transport. Attraktive byar, tettstader og grender skapar gode rammer for kvardagslivet, og kan bidra til ei berekraftig samfunnsutvikling med positiv verknad på tvers av alle dei 17 måla. Dette kan bidra til å løyse tverrsektorielle utfordringar knytt til folkehelse, klimaomstilling og verdiskaping.

Strategiar:

- 2.1. Menneskevennlege fysiske omgjevnader
- 2.2. Trygge og inkluderande lokalsamfunn

Mål 3 Like moglegheiter til å delta i verdiskaping

Verdiskapinga må i større grad fri seg frå negativ miljøpåverknad. Vi har så langt ikkje klart å balansere den økonomiske veksten og auka sosial velferd med omsyn til naturen sin bereevne.

Det bør vere mål om at verdiskapinga skal ha vekst også i framtida, men innhaldet i veksten må endrast til meir ansvarleg forbruk og produksjon for å sikre berekraft i dei andre dimensjonane.

Dei økonomiske skilnadene aukar i Vestland og har gjort det over tid. Dette er likt med resten av landet, men auken har vore større i Sogn og Fjordane enn i Hordaland og landet. Hos barn og unge har det vore ei særskilt auke i unge under 18 år som veks opp i hushald med vedvarande låg inntekt. Ringverknadene av dette er mange og har negativ innverknad på samfunnet som heilskap. Samfunn med større økonomiske forskjellar har oftare lågare tillit mellom folk, svakare sosiale relasjonar, svakare demokrati og mindre økonomisk stabilitet. Tillit til og mellom folk og institusjonar, oppleving av tilhøyrslø og høg deltaking i arbeidsliv og kulturliv er kvalitetar ved vestlandssamfunnet vi bør ta vare på og støtte opp under gjennom å sørge for at folk i Vestland får like moglegheiter til å delta i samfunnet. Viktige arenaer for deltaking er barnehage, skule, arbeid og fritidstilbod.

Strategiar

- 3.1. Skape grøn økonomisk vekst og innovasjon med utgangspunkt i regionale fortrinn.
- 3.2. Arbeide for å redusere fattigdom og ulikskap mellom grupper

Medverknad

Fylkesrådmannen vil understreke at det er trong for god forankring av strategien dersom den skal fungere som ein felles utviklingsplan for fylket. Ein bør i størst mogeleg grad nytte eksisterande fora for innspel og medverknad eksternt. Informasjons- og kommunikasjonstiltak vil i hovudsak skje gjennom Vestland si nettportal. For aktiv medverknad er det i tillegg trong for fysiske møteplassar. Det gjeld regionalt planforum, regionalt næringsforum, kompetanseforum, folkehelseforum, råd for menneske med nedsett funksjonsevne, eldreråd, fylkesting for ungdom, kontaktutvalet for innvandrarar og andre som etter kvart blir vurdert som relevante. Som særleg relevant kan vera ungdomens fylkesutval, frivillig sektor, NHO, statlege organ og kommunane.

Det vert foreslått to fasar i medverknaden med litt ulike organisering og verkemiddel fram mot vedtak:

I februar mars vert det organisert intern medverknad i fylkeskommunen og ekstern medverknad retta mot sentrale aktørar som ein integrert del av prosessen med å utarbeide eit forslag til planstrategi. Ei sentral del av intern medverknad er gjennomgang av regionale planer og temaplaner.

I mai- juni vert forslag til planstrategi sendt på høyring og lagt ut til offentlig ettersyn. I høyringsperioden vert det lagt til rette for ei breiare formell medverknad med eksterne møte retta inn mot kommunar, næringsliv, frivillige organisasjonar. Denne medverknaden fangar og opp særlege omsyn i planlegginga jamfør plan og bygningsloven si formålsparagraf, slik som barn og unges oppvekstkår, universell utforming og estetisk utforming av omgjevnadene.

Fylkesrådmannen viser til gode erfaringar med dei opne dialogmøte som vart arrangert i regionane i fjor, og meiner at vi kan gjenta slike møter i høyringsperioden. Ein bør likevel vurdere nærare om det er naudsynt å reise ut i fem regionar, eller om det kan samkøyrast i noko større grad. Desse møta bør også bli sett i samanheng med andre medverknadsprosessar i regi av fylkeskommunen, til dømes innspelsmøter i samband med nasjonal transportplan.

Framdriftsplan

Planfasar :	1. Førebuing			2. Medverknad		3. Høyring			4. Vedtak		
	nov	des	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep
1 Førebuing											
2 Medverknadsperiode											
3 Høyringsfase											
4 Vedtaksfase											
Fylkesutvalet - tilråding											17.
Fylkestinget - vedtak											29-30

Vidare arbeid fram mot neste møte i planutvalet 26. mars

Planutvalet i Vestland vil i sitt møte 26. mars få framlagt utkast til ein heilskapleg regional planstrategi. Dette inneber at følgjande må bli arbeida med:

- Vurdere eksisterande planar i høve til overordna mål og strategiar per 30. januar.
- Vurdere målkonfliktar i gjeldande planar mellom dei gamle fylka
- Revisjonsbehov
- Behov for revisjon av handlingsprogram
- Vurdere kva planar som skal opphevast
- Vurdere behov for nye planar
 - Regionale planar, temaplanar og strategiar
- Vurdere behov i planorganseringa for å sikre heilskap og overbygning mellom sektorar
- Opplegg for medverknad med eksterne partar